

Elias Canetti

Saatin Gizli Yüređi

1973-1985

Deneme

Türkçesi: Ahmet Cemal

1973

YAZMA SÜRECİNİN sonsuz bir yanı var. Bu süreç her gece kesilse bile, tek bir yazma eylemi söz konusu ve bu eylem kendini ancak – türü ne olursa olsun – herhangi bir sanatsal araçla sergilemediğinde en hakiki görünüyor.

Ama bunun için dile olduğu haliyle belli bir güvenin duyulması gerekiyor; hâlâ bunca güven duyuşum ise beni şaşırtıyor. Benim için dil deneyleri hiçbir zaman pek çekici olmadı, onları sadece tanımakla yetiniyorum, ama kendim yazdığımda onlardan kaçınıyorum.

Bunun nedeni, tümüyle yaşamın *özii* üzerinde odaklanmam. Dil ile deneylere girişen, bu özün en büyük bölümünden vazgeçmiş olur; küçücük bir parça hariç, her şey dokunulmadan ve değerlendirilmeden kalır; yazar, sanki sadece serçe parmağıyla çalışıyor gibidir.

Ölümün canlıların içinde varolduğu düşüncesine neden karşı koyuyorsun? O, senin de içinde değil mi?

Ölüm, benim içimde, çünkü ona saldırmakla yükümlüyüm. Ona başka hiçbir şey için değil, fakat sırf bunun için ihtiyacım var, onu bunun için içime aldım.

Son bakışların toplayıcısı: Ölümleleriyle yaşayan ve yaşayacak olan herkesten vazgeçen teslimiyetçilere öyle acıyorum ki!

Filozofların en derin düşüncelerinin sihribazlık numaralarını andıran bir yanı var. İnsanın elinde ansızın bir şeylerin olabilmesi için pek çok şeyin yitip gidivermesi gerekiyor.

Ölüm, Schopenhauer'ı üç şeyle baştan çıkarmıştır: Babasının aylığıyla, annesine yönelik nefretle ve Hintlilerin felsefesiyle.

Schopenhauer, profesör olmadığı için kendisinin baştan çıkarılmasının olanaksız olduğuna inanır. Baştan çıkarmanın en cezalandırılması gereken ve asla ıslah edilemeyecek türünün ölüm tarafından baştan çıkarılmak olduğunu ise kabullenmek istemez.

Bu bağlamda yararlı bir hasım değildir. Ona karşı söylenebilecek olanları Hintlilere karşı söylemek daha iyidir.

Schopenhauer'ı kabullenmesine rağmen, Jacob Burckhardt seni ne kadar az yanılttı!

Schopenhauer'e çok şey borçlusun:

Tarihten gelen her türlü sisteme karşı koyuşunu;

Hiçbir şeyin *daha iyi* olmadığı, tam tersine, *daha kötü* olduğu yolundaki duygusunu;

Kavramsalsın karşıtı olarak, *biçim kazandırılmış* her şeye duyduğu saygıyı;

Gerçekten yaşanmış hayata karşı duyduğu ve feragatinin inceliği ile beslenen sıcaklığı;

Yunanlara ilişkin makyajsız bilgileri;

Nietzsche'ye karşı direnişi – bu, benim için erken bir uyarıydı.

Burckhardt'ın düşünce dünyasının üzerindeki gölge, hissetmekten kaynaklanan bir gölge değildi. Onun coşkusu, *tek* olana yöneliktir. Bunların arasından bazısı solduğunda, bir başkası etkisini korur. Burckhardt'ı benimseme zorunluluğu yoktur. Ama insan onu bir yana da atamaz.

Geçen yüzyıldan böylesine sınırsız hayranlık duyduğum bir tarihçi daha yok.

*Kitle ve İktidar'*a giden yolu uzatmak için pek çok ve çeşitli şey okuduğum hazırlık yılları sırasında, sanki kitaplardan oluşma bir okyanusta yitip gitmiş gibiydim. Bu durumu öğrenenler, beni cin çarpmış birine benzetiyorlardı, en yakın arkadaşlarım-

dan bile dikkatli öğütler geliyordu. Kaynaklardan başka bir şey okumamın gereksiz olduğu, en eski büyük kitapların bile bin kez tüketilmiş ve az sayıda kalıcı bilgilere indirgenmiş olduğu söyleniyordu. Bunların dışında her şey safraydı ve insan onları yüklenmemeliydi. Her büyük çalışmada en çok önem taşıyan şey, gereksiz olanın bir yana atılmasıydı.

Ben ise denizimde dümensiz olarak kürek çekiyordum ve yolumdan şaşmıyordum. Bu davranışım için bir gerekçem yoktu – ta ki şu cümleye rastlamama kadar:

“Belki de Thukydides’te örneğin birincil önem taşıyan bir olgu gizlidir ve ancak yüzyıl sonra biri çıkıp bunun farkına varacaktır.” Bu cümle, Burckhardt’ın *Dünya Tarihine İlişkin Gözlemler (Weltgeschichtliche Betrachtungen)* adlı eserinin girişinde yer alır.

Burckhardt’a borçlu olduğum en mahrem şey, yani o yıllarımın gerekçesi, işte bu cümledir.

Kamusallık insanı dürüstlüğünden eder. Buna rağmen, kamusal doğruluk diye bir şey, olanaklı mıdır?

Bunun ilk koşulu, insanın sorularını *kendisinin* sorması ve sadece kendisinin yanıtlamaması olurdu. Yabancı sorular çarpıtır; insan kendini onlara uydurur; aslında ne pahasına olursa olsun kaçınılması gereken sözcükleri ve kavramları benimser.

İnsan, sadece yeni anlamlar yüklediği sözcükleri kullanmalı.

Uçurumun kenarında kurşun kalemlere sarılıyor.

Abartmayı *kurtarmak*. Akli başında ölmemek.

Susamış Tanrılara muhtaç olmak.

Ayrılıklar üzerine: Ayrılıklarla hep ne kadar kötü bir oyun oynamış olduğunu söyle.

Tehlikeli yaşamak mı? Hangi hayat, ayrılıkların hayatından daha tehlikeli olabilir?